

Otsikko: Eurojustin raportti laittomasta huumausainekaupasta

kokemuksia oikeusyhteistyöstä ja sen haasteista

Päivämäärä

13.4.2021

- Laiton huumausainekauppa on maailmanlaajuisesti edelleen **erittäin tuottoisa markkinamuoto**. Pelkästään Euroopan unionin alueella kauppaa käydään arviolta **30 miljardin euron arvosta** vuodessa. Huumausainekaupalla on vakavia vaikutuksia terveydenhuoltoon, hallintoon, talouteen ja muihin epäsuorasti sen vaikutuksen kohteena oleviin yhteiskunnan aloihin. Se vaikuttaa myös lainvalvonta- ja oikeusviranomaisiin, joiden työmäärää huumekauppaan liittyvien tapausten tuntuva kasvu lisää huomattavasti. Monilla EU:n jäsenvaltioilla on vaikeuksia osoittaa riittävästi resursseja järjestäytyneiden rikollisryhmien torjuntaan, sillä järjestöjen toiminta on rajatylittävää ja erittäin joustavaa.
- Lisäksi järjestäytyneet rikollisverkot hyötyvät rajojen avoimuudesta Euroopassa ja käyttävät hyväkseen EU-alueen monien erilaisten oikeudellisten kehysten aikaansaamaa monimutkaisuutta. **Oikeusviranomaiset** EU:ssa ja sen ulkopuolella **tekevät menestyksekkästä yhteistyötä** näiden olosuhteiden aiheuttamien haasteiden torjumiseksi. Lisäksi ne saavat tukea **Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastolta (Eurojustilta)**. Eurojustin käsiteltäväksi tulevien asioiden määrän voidaan odottaa kasvavan edelleen tulevina vuosina, mikä olisi otettava huomioon toiminnan suunnittelussa.
- Raportissa tarkastellaan oikeudellisesta yhteistyöstä kertyneitä **kokemuksia** sekä siihen liittyviä **haasteita** huumausaineiden laittoman kaupan alalla. Valittu **menetelmä** perustui soveltuvien oikeustapausten tunnistamiseen ja analysointiin. Siinä käytettiin hyväksi viraston käytännön kokemusta laittomaan huumausainekauppaan liittyvästä tapaustyöskentelystä (1 838 tapausta vuosilta 2017–2020). Tapaustyöskentelyn analyysi on jaettu kuuteen lukuun.
- Raportissa havainnollistetaan Eurojustin tarjoamaa apua, jolla pyritään vastaamaan haasteisiin seitsemän usein esiin nousevan aiheen aloilla. Nämä aiheet ovat uudet psykoaktiiviset aineet (NPS-aineet) ja (lähtökemikaalien) esiaineet, yhteistyö EU:n ulkopuolisten maiden kanssa (yhteistyösopimukset, yhteyspisteet ja epävirallinen yhteistyö), valvotut läpilaskut, toimivaltaristiriidat, talousrikostutkinta, varojen jäljittäminen ja takaisinperintä, eurooppalainen tutkintamääräys ja huumekauppa digitaalisessa ympäristössä.
- Raportissa tehdään myös ehdotuksia rajatylittävän rikostutkimuksen **parhaiksi käytännöiksi**. Ne perustuvat raportissa esiteltyyn analyysiin sekä Eurojustin kokemukseen oikeudellisesta yhteistyöstä tällä alalla. Lisäksi siihen sisältyy **päätelmiä** ja **suosituksia**, jotka voidaan tiivistää seuraavasti.
 - EU:n **pyrkimyksiä ratkaista uusiin psykoaktiivisiin aineisiin** ja niiden esiaineisiin liittyvät **oikeudelliset haasteet pitäisi jatkaa ja vahvistaa**. Niin kauan kuin oikeusviranomaiset kohtaavat operatiivisia haasteita, Eurojust on oikea organisaatio tukemaan oikeuslaitosta.
 - Jatkuva ja tehostettu yhteistyö EU:n ulkopuolisten maiden kanssa Eurojustin yhteyssyöttäjien, yhteyspisteiden ja muiden verkostojen tai keinojen avulla on erittäin hyödyllistä monissa huumekauppaa koskevissa tapauksissa ja osoittaa, että niistä on mahdollista saada **selkeää lisähyötyä kansallisiin tutkimuksiin**. Uuden EU:n turvallisuusunionistrategian sekä EU:n huumausainestrategian 2021–2025 tavoitteiden mukaisesti Eurojust suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen edistää ja tehostaa yhteistyötä

EU:n ulkopuolisten maiden kanssa ja antaa sille vahvan tukensa. Tavoitetta voitaisiin edistää esimerkiksi tekemällä uusia yhteistyösopimuksia, laajentamalla yhteyspisteiden verkostoa ja lisäämällä yhteistyötä muiden toimielinten, virastojen ja verkostojen kanssa.

- Eurojustin antama apu voi tuoda erityistä lisäarvoa **valvotuissa rajatylittävissä läpilaskuissa**, joiden yhteydessä se voi auttaa kansallisia oikeusviranomaisia poistamaan Euroopan pirstaleisesta oikeusympäristöstä aiheutuvat esteet, jotka on otettava huomioon ennen valvottua läpilaskua ja sen aikana. Oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi tässä yhteydessä olisi tarkasteltava mahdollisuuksia käytäntöjen **yhdenmukaistamiseen entisestään ja tätä tutkintakeinoa koskevaan kohdennettuun sääntelyyn EU:n tasolla**.
- Rinnakkaisista tutkimuksista johtuvien kielteisten vaikutusten välttämiseksi (esimerkiksi kaksoisrangaistavuuteen (*ne bis in idem*) liittyvät tapaukset) Eurojust tarjoaa asiantuntemustaan tapauksissa, joissa saattaa esiintyä **toimivaltaristiriitoja**. **Yhteinen suositus (tai pyyntö)** voi joissakin tapauksissa olla arvokas keino puolueettoman lausunnon saamiseksi sopivista jatkotoimista.
- Huumekauppaa ja erityisesti varojen jäädyttämistä, takavarikoimista ja takaisinperintää koskeva talousrikostutkinta on osoittautunut erittäin tärkeäksi, kun otetaan huomioon niiden vaikutus järjestäytyneisiin rikollisryhmiin. Asianomaisia osapuolia kannustetaan hyödyntämään täysimääräisesti **varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavia toimistoja (ARO), rahanpesun selvittelykeskuksia (FIU)** ja muita verkostoja. Eurojust tukee oikeusalan toimijoita talousrikostutkinnan kaikissa vaiheissa sekä uuden **jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevista päätöksistä annetun asetuksen** (asetus (EU) 2018/1805) käytännön täytäntöönpanossa.
- **Euroopan oikeudellinen kyberrikollisuusverkosto (EJCN)** on tärkeä toimija, joka tarjoaa arvokasta tukea pimeässä verkossa, virtuaalisilla alustoilla tai digitaalisten viestintävälineiden avulla tapahtuvan huumekaupan torjuntaan. Koska tutkimukset edellyttävät usein erityistietämystä paitsi lainvalvonnan tasolla myös oikeusviranomaisten keskuudessa erityisesti rajatylittävissä tapauksissa, Eurojust kannustaa **oikeusalan toimijoita olemaan yhteydessä EJCN:n kansallisiin yhteyspisteisiin** soveltuvissa tapauksissa.
- **Yhteisen tutkintaryhmän** perustamista suositellaan vahvasti soveltuvien huumekauppataapausten yhteydessä. Toisin kuin laajalti uskotaan oikeusviranomaisten yhteisen tutkintaryhmän perustaminen ei ole koskaan ollut helpompaa, sillä **Eurojust tarjoaa tukea yhteisen tutkintaryhmän toiminnan vaiheissa**, muun muassa tutkintaryhmän neuvotteluissa, asiakirjojen laatimisessa, perustamisessa, hallinnoinnissa ja rahoittamisessa.
- Huolimatta Eurojustin **koordinointikeskusten** lupaavista ja onnistuneista tuloksista (esim. yhteisten toimintapäivien aikana, jolloin pyritään yhtäaikaisesti ja koordinoituihin pidätyksiin, etsintöihin ja takavarikkoihin), kansalliset oikeusviranomaiset näyttävät olevan haluttomia pyytämään koordinointikeskusten perustamista huumekauppaa koskevissa tapauksissa. Sen vuoksi Eurojust **kannustaa oikeusviranomaisia hyödyntämään enemmän tätä tehokasta välinettä laittoman huumausainekaupan torjunnan alalla**.
- **Tapauksen tuominen Eurojustin käsiteltäväksi** varhaisessa vaiheessa vahvistaa viime kädessä kansallisten huumekauppataapausten käsittelyn kansainvälistä ulottuvuutta. Siksi Eurojust **kannustaa rajatylittävää huumekauppaa tutkivia viranomaisia** ottamaan yhteyttä kansallisiin jäseniinsä ja keskustelemaan kussakin tapauksessa käytettävissä olevista vaihtoehdoista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

